

SEGÉDLET

**A POLGÁRI BIZTONSÁGVÉDELEM SZAKTERÜLETÉN DOLGOZÓK
ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁSI ISMERETEINEK
ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ**

Készült: **AZ ELSŐSEGÉLY KÉZIKÖNYVE**
című kiadvány alapján, amely
a Magyar Vöröskereszt,
a Polgári Védelem és
a Budapesti Mentőalapítvány
hivatalos kézikönyve.

2002

ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁSI ISMERETEK

1.1. Az elsősegélynyújtás általános szabályai

Az elsősegélynyújtás jelenti azt a beavatkozást, amelyet a végleges szakellátás megkezdése előtt végez az elsősegélynyújtó.

Célja: a baleset vagy egészségkárosodás közvetlen következményeinek elhárítása és a további állapotromlás megelőzése, az élet megmentése.

Minden állampolgárnak kötelessége szükség esetén tőle elvárható segítséget nyújtani sérült, balesetet szenvedett vagy olyan személynek, aki életét vagy testi épségét közvetlenül veszélyeztető helyzetbe jutott.

Az elsősegélynyújtó feladatai:

- képessége szerint a legjobbat nyújtani, a közvetlen életveszélyt elhárítani, valamint a szövődményeket kivédeni,
- felmérni a helyzetet gyorsan és biztonságosan, majd megfelelő segítséget kérni,
- amennyire lehet, megállapítani a sérülés vagy a betegség természetét, amiben a balesetes szenved,
- azonnal elvégezni a fontossági sorrend betartásával a teljes és halaszthatatlan feladatokat,
- intézkedni a sérült elszállításáról (kórház, rendelőintézet stb.),
- a sérültet tilos egyedül hagyni, amíg a szakszerű ellátás meg nem érkezik.

Az elsősegélynyújtás szabályai:

- nyugodt, gyors, hatékony intézkedés,
- helyzet- és veszélyfelmérés,
- az elsősegélynyújtó testi épségének védelme,
- erejének helyes felmérése,
- az összes sérültek felmérése, súlyossági sorrend felállítása az ellátáshoz,
- bizonyosodjék meg a szakemberek helyszínre érkezéséről,
- a helyszín biztosítása, szükség esetén műszaki mentés hívása,
- mentőhívás.

1.2. Klinikai és biológiai halál, az újraélesztés szabályai

Az egészséges emberi szervezet két alapvető életjelensége a légzés és a keringés, melyek észlelhetők, vizsgálhatók.

A légzés vizsgálata

A légzést akkor tekintjük kielégítőnek, ha a sérültön jól látható légzőmozgásokat észlelünk. A vizsgálathoz a lehetőségekhez mérten megbontjuk a sérült ruházatát a mellkason és a hason. A háton fekvő sérült mellé térdelünk és tekintetünket a mellkas-has síkjába irányítva figyeljük a ki- és belégzés okozta mozgást (bemutatás, gyakorlás).

Ha a légzőmozgások száma percenként 8 alatt van, a légzés nem kielégítő. A légzés száma normális körülmények között percenként 12-16.

A légzőmozgás 10-15 másodpercig tartó hiánya azonnal szükségessé teszi a mesterséges lélegeztetést.

A keringés vizsgálata

A vérkeringés meglétét a nyaki főütőér megtapintásával vizsgálhatjuk. Ehhez a sérült fejét kissé hátra kell szegezni. Így a nyakon láthatóvá válik a fejbiccentőizom. Összezárt II-III-IV ujjunk közül a harmadik ujjunk begyével tapintsuk ki a pajzsporc kiemelkedését, majd mindhárom ujjunkat becsúsztatjuk a pajzsporc és a fejbiccentőizom közötti árokba. Amennyiben a sérültnek van szív működése, akkor a nyaki főütőér lüktetését tapintjuk. Ha nem tapintunk lüktetést, akkor szükséges a keringés újraélesztése, melyet kizárólag gyakorlott elsősegélynyújtó végezhet. Élettani körülmények között a lüktetések száma percenként 68-72 (bemutatás, gyakorlás).

A klinikai halál

A légzés vagy keringés, vagy mindkettő megszűnése, amely négy percen belül visszaállítható, ha nincs az élettel összeegyeztethetetlen sérülés.

A biológiai halál

A légzés és a keringés megszűnését követően több mint négy perc telt el és nincs biológiailag megalapozott remény az életjelenségek visszaállítására, a sérültön a halál biztos jelei mutatkoznak (hullamerevség, hullafoltok).

Az újraélesztés szabályai

A klinikai halál megállapítása után haladéktalanul megkezdjük a légzés újraélesztését.

A légutak szabaddá tétele:

Légutak elzáródását okozhatják a következők:

- idegentest a légutakban
- külső nyomás, szoros ruházat
- nyelv hátraesése
- aspiráció

Az elsősegélynyújtó feladata:

A légúti akadály elhárítása.

A hátán fekvő sérült ruháját nyakon és mellkason megbontjuk, száját kinyitjuk.

Balkezünk mutatóujjára textíliát (zsebkendőt) tekerünk és a száj-, garatüregből eltávolítjuk a nyálat, vért, hányadékot, szennyeződést. Amennyiben a sérültnek kivehető fogsora van, azt is eltávolítjuk, majd megtisztítjuk a száj és ornyílás környékét. Megvizsgáljuk, hogy rendeződött-e a sérült spontán légzése.

Ezek után a szabaddá tett légutakat szabadon kell tartani, ezért a sérültet stabil oldalfekvő helyzetbe kell fektetni (lásd az eszméletlen sérült ellátásánál).

Amennyiben a légzés nem rendeződött, haladéktalanul hozzákezdünk az újraélesztéshez.

A befúvásos lélegeztetés

A hanyatt fekvő sérült mellé térdelünk és textilből készült zsebkendőt készítünk elő. Bal tenyerünkkel átfogjuk a sérült állát, jobb tenyerünket a fejére helyezzük a homlok területére.

Ezután két kezünkkel a fejet hátraszegezzük és így rögzítjük. Ezzel a mozdulattal zárjuk a sérült száját, és az orrüreg-garat-gégebemenet irányában szabad útja van a befűjt levegőnek.

A textíliát a sérült orrára helyezzük és mély belégzés után befűjjük (nem nagy erővel) a levegőt az orrán keresztül a tüdejébe.

A befűvást elvégezve szánkat elemeljük a sérült orrától, tekintetünket a mellkas irányába fordítjuk:

- látható a mellkas süllyedése és emelkedése,
- hallható a sérült tüdejéből kiáramló (kilélegzett) levegő hangja.

Friss levegőt veszünk a következő befűváshoz.

A levegő ily módon való befűvását percenként 14-15 alkalommal végezzük.

Az újraélesztést addig folytatjuk, amíg:

- visszatér a sérült saját légzése, melynek percenkénti száma, mélysége kielégítő,
- megérkezik a szaksegítség és átveszi az ellátást.

Az újraélesztés következménye:

- sikeres: mellkas mozgása látható, spontán légzés kielégítő,
- sikertelen: mellkasmozgás nincs, spontán légzés nem indul meg.

Hibák az újraélesztés során:

- hibás helyzetfelmérés
- idővesztés, kapkodás
- a levegőt a gyomorba fújtuk,
- idő előtt abba hagytuk a légzés újraélesztését.

1.3. Az eszméletlen sérült ellátása

Eszméletlen az a sérült, aki mozdulatlan, külső ingerre nem reagál, de légzése van. Az elsősegélynyújtó feladata a légutak vizsgálata és az esetleges sérülés felmérése. **A sérültet a meglévő légzése további biztosítása érdekében stabil oldalfekvésben helyezük el.**

Amennyiben a sérült elfordításának nincs ellenjavallata, dereka magasságában mellé térdelünk.

A lábai felé eső alkarunkkal térdhajlat alá nyúlunk és alsó végtagjait térdízületben behajlítva felhúzzuk.

Így az alsó végtagokat magunk felé húzzuk, ez által felénk billen a medencéje és a törzse. A sérült feje felé eső szabad kezünkkel átnyúlunk a törzs felett, és a tőlünk távolabb lévő kezét, alkarját becsúsztatjuk az elfordított medence, törzs alá.

A sérült felénk eső végtagját átvetjük a mellkasán úgy, hogy a keze a túloldali vállára kerüljön.

A hozzánk közeleső felkarját vállmagasságban megfogjuk. A térdhajlatban lévő alkarunk és a vállat fogó kezünk segítségével egy határozott mozdulattal - tőlünk elfordítva - átbillentjük a sérült törzsét a tengelye körül (a mozdulat ne legyen durva).

Végül elrendezzük a fejet és a végtagokat.

A talajjal érintkező alsó végtag térdízületben behajlítva marad, a felette lévő másik alsó végtagot kiegyenesítjük.

A talajjal érintkező felső végtagot kissé a medence, a törzs mögé húzzuk, a másik felső végtagot könyökízületben behajlítva úgy helyezük el, hogy a kéz az arc alatt legyen. A sérült fejét hátraszegjük a szabad légút biztosítása érdekében úgy, hogy az alsó szájzug a kézen feküdjék (bemutatás, gyakorlás).

Nem végezhető el a stabil oldalfekvésbe helyezés, ha:

- combcsont-medence-gerinctörés gyanúja merül fel,
- sorozat-bordatörés gyanúja merül fel,
- nyílt hasi sérülés észlelhető.

1.4. Vérzések, törések, égési sérülések ellátása

1.4.1. Vérzések keletkezése és ellátása

Vérzésről beszélünk, ha az erek sérülése következtében a véredényekből a vér a környező szövetekbe vagy a külvilág felé távozik. Ennek megfelelően két alapvető formája van: belső és külső vérzés.

Belső vérzés: tompa erőhatásra vagy fedett sérülésekkor, töréseknél keletkezhet.

A külső vérzéseket a sebek okozzák.

Seb: a bőr vagy nyálkahártya, valamint az alattuk fekvő szövetek folytonosságának megszakadása.

A vérzések fajtái

A vérzést jellemzi: helye, erőssége és az, hogy az érpálya melyik szakasza sérült.

Hajszáleres vérzés: felületen sérüléseknél keletkezik, gyenge szivárgó jellegű, a vér színe sötétvörös, ilyenkor a hajszálerek sérülnek.

Ellátása: fedőkötés.

Visszeres (vénás) vérzés: a bőrön áthatoló, vénákat sértő sebek okozzák, sötétvörös színű, egyenletesen, bőven folyik.

Ellátása: a sérültet leültetjük vagy lefektetjük, a vérző végtagot (testrészt) megemeljük, a fölötte lévő ruházatot meglazítjuk vagy eltávolítjuk. A sebre nyomókötést helyezünk.

Nyomókötés készítése: a sebre steril gézlapot helyezünk, efölé az ún. nyomópárnát, mely a sebbel megegyező nagyságú, összehajtogatott gézlap vagy pólyatekerccs, majd ezt szorosan a sérült testrésze pólyázzuk.

Ütőeres (artériás) vérzés: az artériák védett helyeken futnak, ezért sérülésüket általában áthatoló vagy mélybe terjedő sebek okozzák. A vér a szívverés ritmusának megfelelően lüktetve, esetleg sugárban kilövellve távozik a sebből. Az artériás vér színe élénkpiros. Az artériás vérzés, különösen, ha nagyér sérül, heveny életveszélyt jelenthet, ezért ellátása sürgős!

Ellátás: a sérültet leültetjük vagy lefektetjük, a vérző testrészt megemeljük, felkeressük a megfelelő artériás nyomáspontot, segítséget hívunk, majd elkészítjük az ütőeres nyomókötést.

Artériás nyomáspontok: a nagyobb artériák bizonyos szakaszokon csontok felett futnak, ezek ismeretében az artériát a csontos alaphoz nyomva a vérzést azonnal csillapíthatjuk, a sérüléstől a szív felé vezető oldalon.

A főbb nyomáspontok:

Halántéki ütőér: a fülnyílás előtt és fölött az odavezető artériát leszorítva a halánték és homloktáji vérzések csillapíthatók.

Állcsonti ütőér: az állkapocsszöglet előtt 3-4 cm-re az eret az állkapocshoz kell szorítani, így csillapítható az ajak, szájkörüli terület vérzése.

Nyaki ütőér: igen heves vérzést okozhat, megkísérrelhetjük a vérző eret a fejbiccentő izom belső szélé mentén a gerincoszlophoz nyomni, ha ez sikertelen, kézzel a sebben kell a vérző eret leszorítani.

Kulcsosont alatti verőér: a váll és hónalj vérzéseinél a fejbiccentő izom külső szélé mellett felülről az első bordához nyomható az artéria.

Felkari verőér: a felső végtag vérzéseinél az eret a hónaljárokából való kilépésnél a felkar belső felszínén a középvonalban, a kart kézzel átfogva úgy, hogy a hüvelykujj a kar külső felszínére, a többi ujjunk a belső felszínre kerüljön, és 4 ujjunkkal az artériát a felkarsonthoz szorítjuk.

Combütőér: az alsó végtag artériás vérzéseinél a lágyékhajlatban a medencéhez ökölrel vagy két hüvelykujjal, illetve ez alatt a comb belső felszínének középvonalában a combsonthoz szoríthatjuk.

A nyomáspontokat az artériás nyomókötés elkészültéig folyamatosan leszorítva kell tartani, ezért a kötés elkészítéséhez segítség kell.

Artériás nyomókötés: a sebet gézlapokkal kitöltjük a sebfelszínig, amilyen feszesen csak lehet, majd erre egy újabb gézlapot helyezünk, e fölé kerülnek a nyomógombócok, ill. egész pólyatekercecsek, majd a nyomópárnát erősen rápólyázzuk a sérült végtagra. Ha a kötés átvérzik, nem szabad levenni, hanem újabb nyomókötelet kell a tetejére helyezni. A kötés elkészültekor a nyomáspont felengedhető. ;

Ha a sérült nagyon kivérzett, alsó végtagjait magasra polcoljuk.

Sürgős mentőhívás kötelező!

Fontos tudnivalók:

- belső vérzés, hasi vagy mellkasi sérülés esetén a sérült nem ehet, ihat, dohányozhat, rágógumizhat,
- mellkasi sérültet félig ülő helyzetben helyezünk el,
- hasi sérültet fekve, lábait felhúзва helyezünk el,
- orrvérzés esetén az orrszárnyakat gézzel vagy papírzsebkendővel összeszorítjuk, és a fejet előre hajtjuk 10 percig,
- a sebben lévő idegentestet vagy tárgyat nem szabad eltávolítani,
- sebbe tilos benzint, jódot tenni,
- sebbe vattát tenni tilos,
- AIDS veszélye miatt vérzések ellátásánál gumikesztyű használata kötelező!

1.4.2. Csont-izületi sérülések

Ide tartoznak:

- rándulás
- ficam
- törések

Rándulás: az ízületeket rögzítő szalagok és az ízületi tok túlfeszülése, esetleg sérülése, bevérzése.

Ok: az ízület túlfeszítése.

Tünetei: fájdalom, duzzanat, vérömleny.

Teendő: nyugalomba helyezés, a végtag felpolcolása, hideg borogatás, szakellátásra szállítás

Ficam: ficamról beszélünk, ha az ízületi fej az ízületi vápát elhagyja.

Ok: direkt vagy indirekt erőbehatás az adott ízületre (pl. a váll ficamodhat úgy, hogy valaki a vállára esik, ez a direkt mód, de úgy is, hogy nyújtott könyökkel a tenyerére - ez az indirekt).

Tünetei: fájdalom, az ízület deformált, benne a mozgás nem vihető ki, rugalmasan rögzített. Kísérheti az adott végtag érzészavara és keringési zavara, ez ideg-, ill. érsérülésre vagy leszorításra utal, ezért sürgős kórházi szakellátást igényel.

Törések: a csontok folytonosságának megszakadása.

A töréseket különféle szempontok szerint oszthatjuk fel.

A csont károsodásának szempontjából:

- repedés
- részlet kiszakadása, lerepedése
- összenyomatás
- egyszerű törés
- darabos törés
- szegment törés (egy csont két magasságban törik).

A külvilággal való érintkezés szempontjából:

Zárt törések: a csonttörés felett a bőr ép.

Nyílt törés: a törés belülről kifelé átszúrja a bőrt, vagy a törést előidéző erő kívülről befelé a csontot is érinti, sebet idéz elő.

A törés általános tünetei: fájdalom, alakváltozás, kóros mozgathatóság, csontrecsegés a törésvonalban, funkciókiesés (a végtagot nem tudja használni).

Szövődmények: ideg- és érsérülés.

Combsont törésekor, zárt törés esetén 2-3 liter vért is veszíthet a sérült!

A törött végtagon a törés következtében érzés- és mozgászavarok léphetnek fel.

Medencetöréseknél sérülhet a húgyhólyag és húgycső, végbél, belső nemi szervek.

Koponyatöréseknél agyzúzóadás, agyi vérzések, gerinctöréseknél a gerincvelő sérülése léphet fel (ez a sérülés szintje alatti teljes érzés- és mozgáskieséshez vezethet).

Ezek megelőzésére: a sérültet csak szükség esetén mozgassuk (tűz, beomlás veszélye, mérgező anyagok stb.). (Különösen fontos ez: koponya-, gerinc- és medencetörötteknél!)

Fontos tudnivalók:

- tilos a ficamok, törések helyretételének megkísérlése,
- koponya-, gerinc-, medence-, combsont, lábszártörés szállítása sürgős, mentőkkel történjék,
- egyéb kisebb törések: orrcsont-, járomcsont-, nem fájdalmas felsővégtag törés, repedés is mindig szakellátást igényel (rtg)!

1.4.3. Égés

Égési sérülést okozhat:

- forró folyadék, tárgy, izzó gáz,
- elektromos áram hőhatása, sugárzó energia.

Égési sérülések formái:

1. fokú: bőrpír, enyhe duzzanat, fájdalom
2. fokú: hólyagok, duzzanat, fájdalom
3. fokú: mélyebbre terjedő szövetelhalással jár
4. fokú: elszenesedett, durva pusztulás

Elsősegélynyújtó feladata:

- a fájdalom csökkentése,
- fertőzés kizárása steril fedés - pólyával rögzítés
- hűtés (folyadékkal, jéggel)
- folyadékintázás - többször keveset sürgős szakellátás

Szigorúan tilos a sebre bármit szórn!

Gépkocsi tűz:

- a sérült életének mentése - kimentés a gépkocsiból,
- a tűz eloltása - tűzoltók értesítése,
- a tűzoltásra tilos gyúlékony anyagot használni!

1.5. Mérgező anyagok, mérgezések

Mérgezés fogalma: ha a szervezetbe bőrön, orron, szájon át bekerült idegen anyag a szervezet működését megzavarja vagy lehetetlenné teszi. A mérgehatás létrejöttéhez szükséges, hogy a bekerült anyag valamilyen kölcsönhatásba kerüljön a szervezettel, azaz a vérben, testnedvekben vízben oldódják és így hatását ki tudja fejteni.

Általános tudnivalók:

Életműködések leállása esetén újraélesztés megkísérlése a segélynyújtó veszélyeztetése nélkül.

A mérge további felszívódásának, belégzésének megakadályozása. (Friss levegő, hánytatás, szennyezések eltávolítása, orvosi szén, tej.) Tilos behatolni: ciángáz (ciángázra a keserűmandula-illat jellemző), szén-dioxid, ismeretlen gáz által telített helyiségbe. Mentés csak védőfelszerelésben!

Szén-monoxid, propán-bután, metán, etilén szikrára (ajtócsengő!) vagy nyílt lángra robban!

Tilos az eszméletlen sérült és a marószert (sav-lúg) nyelt sérült hánytatása!

Mindig hívjunk, még gyanú esetén is mentőt, orvost!

Leggyakoribb mérgezések:

Szén-monoxid mérgezés (CO):

Az ún. városi gáz (kocszolás mellékterméke) és a kipufogógáz tartalmazza nagy mennyiségben, valamint a tökéletlen égés következtében tűzhelyekben, kályhákban is keletkezhet. Szintelen, szagtalan. A gázszagot az adalékanyagként hozzáadott bűzcsökkentő okozza.

Itt jegyzendő meg, hogy városi gázt Magyarországon már szinte sehol sem használnak, a földgáz nem tartalmaz CO-t.

Tünetei: kezdetben erős fejfájás, szédülés, melyet hirtelen kialakuló izomgyengeség követ, a mérgezett képtelen menekülni. Ezután eszméletvesztés, majd légzésbénulás következik be.

A mérgezett jellegzetesen cseresznyepiros színű, mert a CO a vér hemoglobinjához kötődve megváltoztatja a vér színét.

Teendő: friss levegőre juttatás, ha életjelenségek nem észlelhetők, újraélesztési kísérlet, ha lélegzik, stabil oldalfekvés, a hányadék légutakba való jutásának megakadályozása, sürgős kórházba szállítás.

Szén-dioxid (CO₂)

Erjedéssel járó folyamatoknál keletkező, szintelen, az égést nem tápláló gáz. Leggyakrabban borospincékben vezet balesethez. Ezért a borosgazdák derékmagasságban gyertyát visznek magukkal a pincébe, és ha az elalszik, elhagyják a pincét, mert az még CO₂-t tartalmaz. A levegőnél nehezebb, így alulról felfelé tölti ki a légteret.

Figyelem: mentés csak védőfelszerelésben (gázálc, ill. oxigén palack)! A tömény CO₂ azonnali légzésbénulást okozhat!

A kimentettet szükség szerint megkíséreljük újraélesztani, enyhébb esetben a friss levegőn tartani a mentő megérkezéséig. Ha nincs mentőfelszerelésünk, a műszaki mentést végző gyári mentőket vagy a tűzoltókat értesítsük.

Klór-gázmérgezés: gyakori, iparban használt anyag, a fojtógázok közé tartozik. A klórgáz a nedves nyálkahártyákon a vízzel sósavat képez, ennek maró hatása okozza a jellegzetes tüneteket: kínzó, fojtó köhögés, könnyezés, hangrészgörcs (azonnali fulladás!), később tüdővízenyő.

Teendő: ruházat eltávolítása, a bőr szappanos lemosása, szem-száj kiöblítése 3%-os szódabikarbónával, teljes nyugalom, fektetés, sürgős mentőszállítás kórházba.

Savmérgezés: kellő töménységben a bőrt és nyálkahártyákat kimarja, ezeken a helyeken a sejtek fehérjéje kicsapódik, a marás helyén kemény pörk keletkezik. Ez bizonyos védelmet ad a mélybe terjedéssel szemben.

Teendő: száj, ill. testfelület folyó vízzel való ki-, ill. leöblítése. A sérült igyon minél több vizet. Ne hánytassunk! Ha a sav a szembe került, szódabikarbónás oldattal semlegesítsük. Szódabikarbónát ne itassunk, mert a keletkező gáz a gyomor szétrobbanását okozhatja.

Lúgmérgezés: a lúgok a sejteket elfolyósítják, így a mélybe képesek hatolni a szövetekben, így a nyelőcső, gyomor át is fűródhat. Tünetek: nagy fájdalom, átfűródáskor mellkasi, hasi fájdalmak. A mérgezett nyála sikamlós. Általában állapota súlyos, gyorsan sokkba kerül.

Teendők: közömbösítés a bőrön és a szemben 3%-os bórsav oldattal, tej itatása.

Sürgős kórházba szállítás.

Oldószermérgezesek: ide tartozó anyagok a benzin, benzol, alkoholok, nitrovegyületek. Közös tulajdonságuk, hogy képesek bejutni a központi idegrendszerbe és ott különféle zavarokat okoznak.

Egy részük kellemes hallucinációkat kelt, ezért nagy a hozzászokás veszélye, de krónikus alkalmazásuk elbutulást, vérképzőszervi zavarokat, májkárosodást okoz.

Ismert szenvedélybetegség az ún. szipózás, melynek lényege, hogy egyes ragasztószerek, festékek, hígítók gőzét zárt térben lélegzik be.

Alkoholmérgezés: az etilalkohol az ismert élvezeti szerként fogyasztott sör, bor és égetett szeszes italok alapanyaga.

Közismert formái a kulturált alkoholfogyasztástól a részegségig terjednek, a gátlások fokozatos oldódásával, bőbeszédűséggel, később gátlástalansággal, agresszivitással, szexuális kezdeményezőképtelenséggel. De - ne felejtjük el - az alkohol fokozza a libidót (vágyat), de csökkenti a teljesítőképességet (impotencia)!

Ha az alkohol szintje a vérben eléri a 2,5 ezreléket, változás áll be. A mozgások bizonytalanná válnak, gyakori az elesés, sérülés, a beszéd akadozik, az ittas személy bóbiskol, elalszik.

3 ezrelék felett a részeg ébreszthetetlen, nyelve könnyen hátraesik, megfulladhat. Székletét, vizeletét maga alá eresztheti, majd légzése elégtelenné válhat és meghal. A hőszabályozás és -érzékelés zavara miatt a komatózus részeg gyakran megfagy vagy megég.

Teendő: eszméletlen, alkoholszagú egyént tegyük stabil oldalfekvésbe, hidegben takarjuk be, húzzuk el a kályhától (égés), és figyeljük a mentők megérkezéséig, sérüléseit lássuk el.

1.6. A villamos balesetek sérültjeinek ellátása

Az elektromos áram bizonyos mértéken túl károsítja az emberi szervezetet. Következései a következő tényezőktől függnnek:

- áramerősség (amper),
- feszültségkülönbség (Volt),
- áram jellege (egyen- vagy váltóáram)
- bőr ellenállása (Ohm)

A bőrellenállás és a feszültségkülönbség együttesen határozza meg az áthaladó áram erősségét (Ohm törvénye: $\text{áramerősség} = \frac{\text{feszültség}}{\text{ellenállás}}$).

Tehát minél kisebb a bőr ellenállása - azaz minél nedvesebb és vékonyabb, annál nagyobb lesz az átfolyó áram erőssége.

Így 22 V-nál 1-3 milliamper (mA) fájdalomérzést okoz, 15 mA-nél már az izomgörcs miatt nem tudjuk a vezetéket elengedni, 75-100 mA pedig szívbénulást okoz.

Az elektromos áram általános hatása az idegrendszer és az izomzat, valamint a szív működészavarában nyilvánul meg.

A fejlet ért áramütés eszméletvesztést és légzésbénulást okozhat. Az izomzat összehúzódását okozhatja, olyan erővel, hogy az izomszakadáshoz is vezethet. A szíven áthaladó áram az ingervezető és ingerképző apparátus bénításával azonnali keringésmegállást okoz.

Ezért az áramütés legfőbb veszélye a klinikai halál azonnali beállása.

Teendők: különböznek attól, hogy hálózati (alacsonyabb feszültségű) vagy nagyfeszültségű áramütés érte a sérültet.

Hálózati feszültség okozta baleset esetén a teendők a következők:

- az áramkör megszakítása, kikapcsolása,
- ha ez nem lehetséges, a segélynyújtó szigetelő alapra állva (pl. telefonkönyv, gumiszőnyeg, linóleum) kezében szigetelő tárggyal (száraz fa, műanyag) távolítsa el az áramütést okozó szerelvényt a sérülttől,
- ezután szükség szerint alkalmazzon mesterséges légzést, újraélesztést, az égési sérülés ellátását, de a sérültet teljes panasz- és tünetmentesség esetén is szállíttassa kórházi megfigyelésre, mert néha a szív ritmuszavarai csak késleltetve jelentkeznek, pl. fizikai munkánál.

Teendők nagyfeszültségű elektromos balesetnél:

1000 V felett. Ilyen jellegű balesetek magasfeszültségű vezetékek (távvezeték, villamos, troli, vasúti vezetékek, metró sínvezetése) leszakadása, véletlen vagy szándékos érintése (öngyilkossági kísérlet) lépnek fel.

Első a vezeték áramtalanítása. Amíg a vezeték nincs áramtalanítva, a segélynyújtó egyetlen feladata, hogy ne engedjen senkit a sérült közelébe 20 méteren belül. Ilyenkor ugyanis a leszakadt vezeték vég a talajba áramot bocsát és a magasfeszültségű helyre lépő személy két lába között jelentős feszültségkülönbség alakul ki, ez az ún. lépésfeszültség, amely rögtön halálos lehet. Másik veszély, hogy a magasfeszültségű vezetékből ívkitörés keletkezhet, mely szintén halálos következménnyel járhat.

Ha az áramtalanítás szakember által garantáltan megtörtént, a sérült szükség szerinti ellátása következik az égési sebek, törések ellátásától egészen az újraélesztésig. Ilyen balesetknél célszerű a tűzoltóságat értesíteni, akik ismerik az áramtalanítást végző centrumokat.

Fontos tudnivalók:

- az áramütöttest kézzel ne érintsük az áramtalanításig,
- ellenőrizzük a légzés és keringés állapotát mindenképp előtt a kimentés után,
- ne tegyük ki magunkat felesleges veszélynek, áramütésnek, cselekedjünk higgadtan, megfontoltan.

1.7. Sürgősségi szolgálatok

Magyarországon a személyi és műszaki mentés szét van választva, az előbbit a mentőszolgálat, az utóbbit a tűzoltóság végzi.

Tudni kell, hogy ezen szolgálatok Budapesten és a nagyobb városokban közvetlen kapcsolatban állnak egymással, így elegendő egyikük riasztása, jelezve hogy a másik szolgálat is szükséges.

A tűzoltóságnál regisztrálva vannak a különféle különleges mentőszolgálatok rádió és egyéb hívószámai is, szükség esetén őket is értesítik.

A Magyar Vöröskereszt saját különleges egységei (vízi-, hegyi-, barlangi mentés, kutyás keresőszolgálat, katasztrófa-elhárítási csoport).

A BM Katasztrófa Védelem természeti és egyéb katasztrófáknál vehető igénybe.

Segélyhívó telefonszámok

Segélyhívó	112
Mentők	104
Rendőrség	107
Tűzoltóság	105

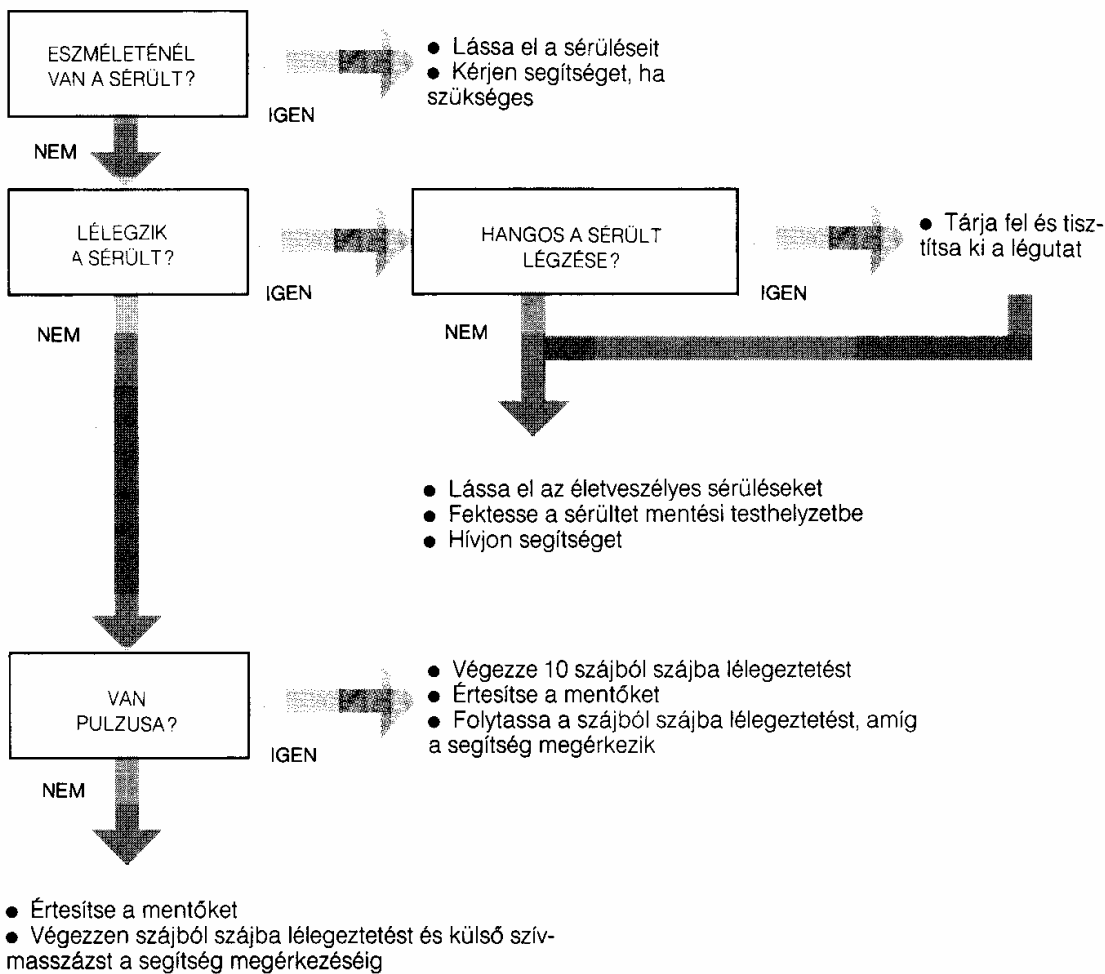
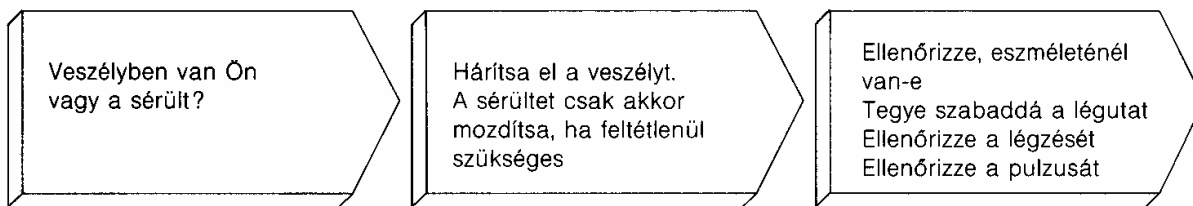
ELSŐSEGÉLY VESZÉLYHELYZETBEN

Akármilyen is a helyzet, három igen lényeges dolgot kell megtennie: *Felmérni a veszélyeket. Megszüntetni a veszélyeket. Tájékozódni a sérültek állapotáról.*

Csak ezután használhatja az alábbi ábrát annak eldöntésére, hogy mit kell tennie. Először mindig az eszméletlen sérülttel kell foglalkoznia; még ha nincs is szükség újraélesztésre,

azonnal gondoskodni kell arról, hogy lélegezni tudjon. Csak ezután lehet elkezdni számba venni és ellátni a többi sérülést és kezelni az eszméletüknél lévő sérülteket.

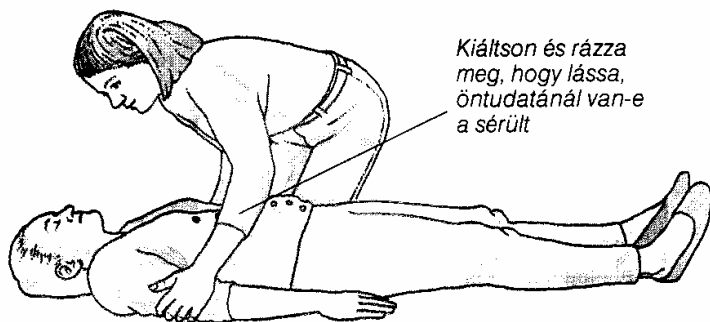
Hívjon segítséget, ha szükséges, de csak akkor, ha a sérültet biztonságban otthagyni lehet, kivéve azt az esetet, ha egyedül van egy olyan sérülttel, akinek megállt a szíve

A SÉRÜLT ÁLLAPOTÁNAK FELMÉRÉSE

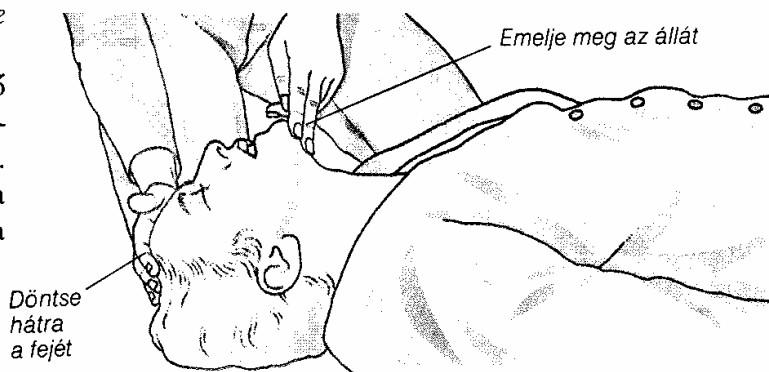
1 Az eszmélet ellenőrzése.

Kiáltsa azt: „Hall engem?”
Vagy: „Nyissa ki a szemét!”
Óvatosan rázza meg a sérült vállát. Egy eszméletlen sérült nem reagál.

2 Ha a sérült eszméletlen, tegye szabaddá légútját.

Távolítsa el a szájüregben lévő akadályt. Tegye két ujját az állcsúcs alá, és emelje meg az állát. Egyidejűleg tegye másik kezét a sérült homlokára és hajtsa hátra fejét.

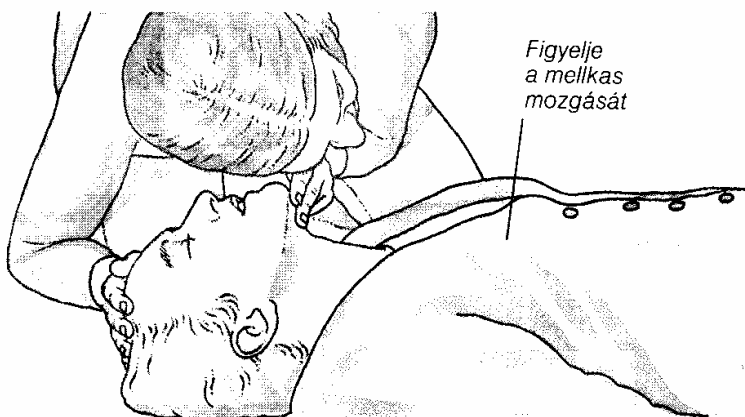

3 Ellenőrizze a légzést.

Tegye fejét közel a sérült orrához, szájához és:

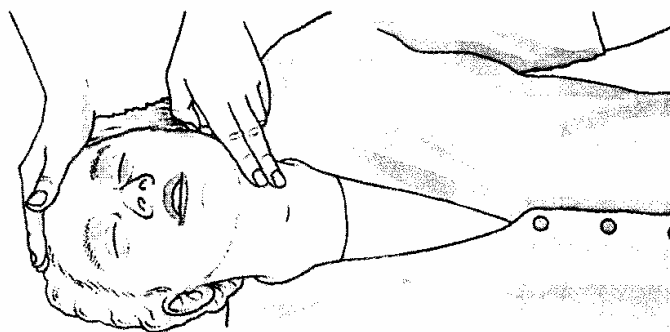
- Nézzon a mellkas irányába, hogy láthassa, mozog-e a mellkas.
- Próbálja meghallgatni a légzés hangjait.
- Próbálja megérezni arcán a légzést.

Figyeljen 5 másodpercig, mielőtt a légzés hiányát állapítaná meg.

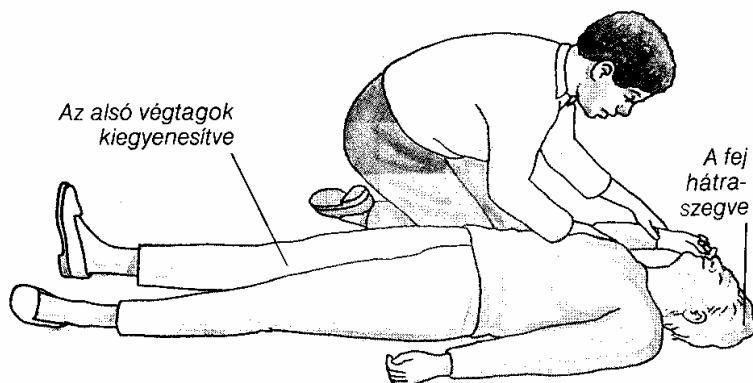

4 Ellenőrizze a pulzust.

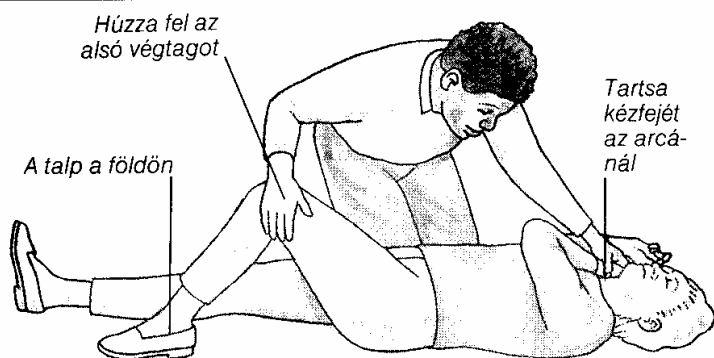
A fejet hátrahajtva tegye két ujját az ádámcsutkára. Csúsztassa ujjait visszafelé a légcső és a mellette futó izom közötti mélyedésbe, és 5 másodpercig figyeljen (caroti pulzus).

A MENTÉSI TESTHELYZET

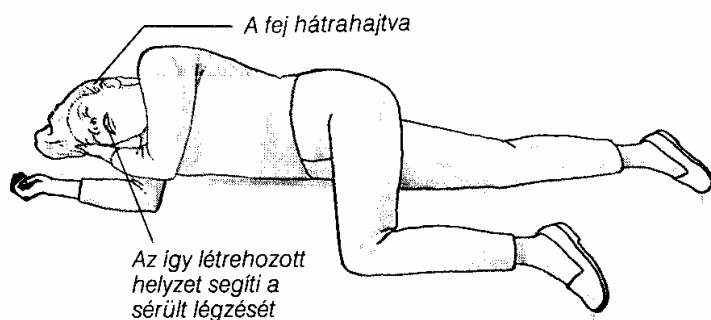
1 A sérült mellé térdelve, hajtsa hátra a fejét és emelje meg az állát, hogy átjárható legyen a légútja. Alsó végtagjait egyenesítse ki, az Önhöz közelebbi kezét állítsa derékszögben a testéhez, könyökben meghajlítva és tenyérrel felfelé.

2 A távolabbi kart fektesse keresztbe a mellkason, és a kézfejet tegye a sérült arcához, tenyérrel kifelé. Másik kezével fogja meg a sérült távolabbi combját, és húzza fel a térdét, lábfejét továbbra is a földön tartva.

3 Míg egyik kezével a kézfejet az arcnál tartja, másik kezével húzza az illető térdét maga felé.

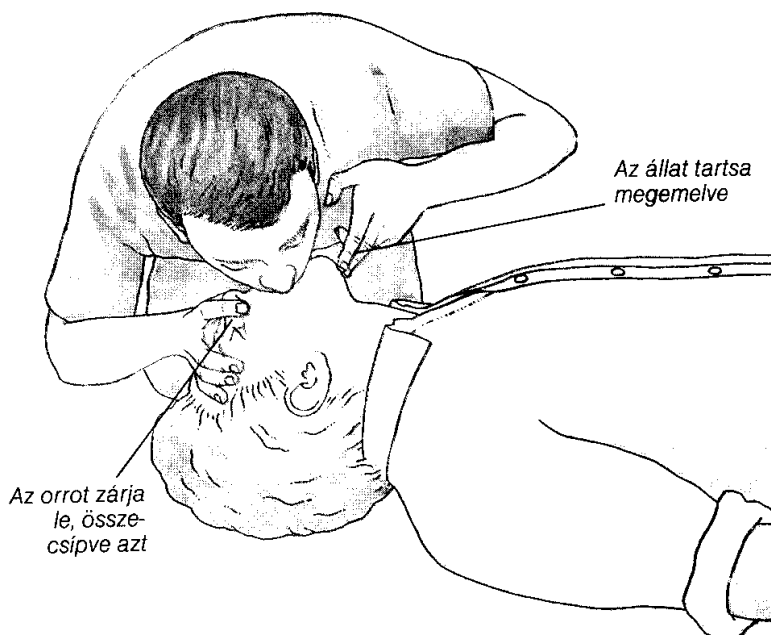
4 A fejet hajtsa hátra, hogy a légút nyitva maradjon. Igazítsa meg a kézfejet ha kell, hogy az alátámassza a fejet. Igazítsa meg a felül lévő alsó végtagot, hogy az mind a csípőnél, mind a térdben derékszögben hajoljon. Ellenőrizze a légzést és a pulzust folyamatosan.

SZÁJBÓL SZÁJBA LÉLEGEZTETÉS

1 Biztosítsa, hogy a légút átjárható és a fej jól hátrahajtván legyen. Mutató- és hüvelykujjával csípje össze a sérült orrnyílását, hogy lezárja azt.

2 Vegyen mély lélegzetet, és ajkait tegye a sérült szája köré. Fújja a levegőt a sérült szájába, amíg mellkasát emelkedni nem látja.

3 Vegye el ajkait, és hagyja a mellkast süllyedni. Folytassa az eljárást percenként 10 lélegeztetéssel.

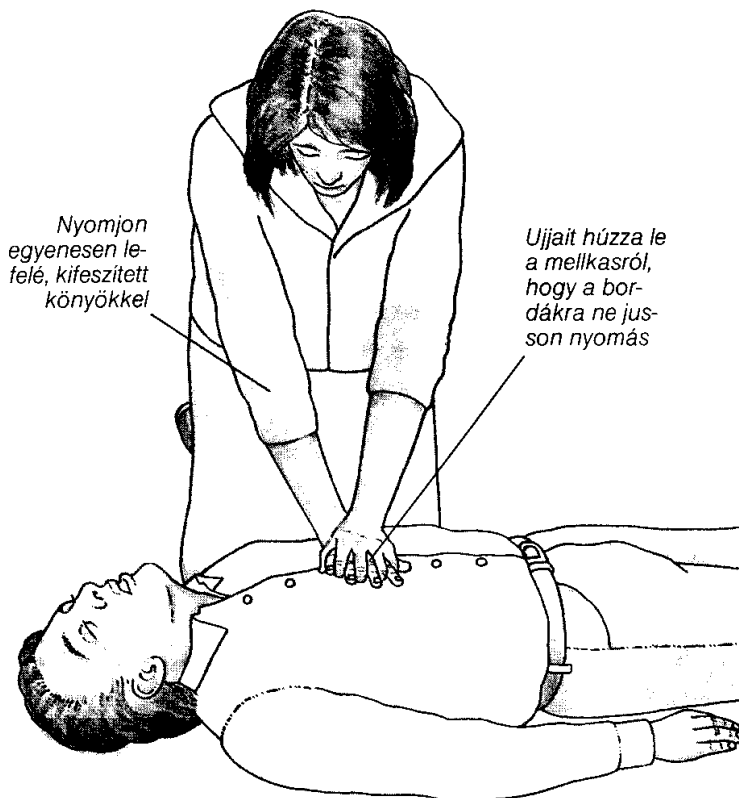

KÜLSŐ SZÍVMASSZÁZS

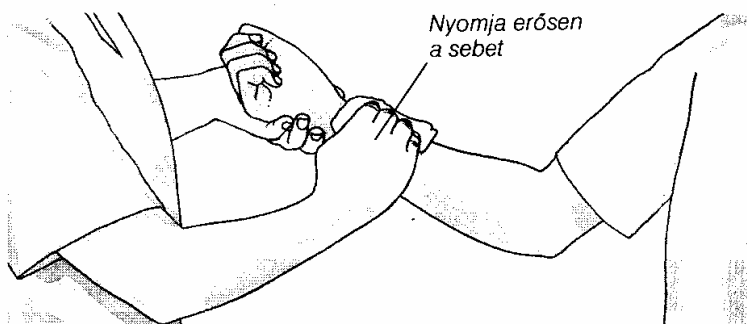
1 A sérültet lapos, szilárd helyre a hátára fektesse. Tegye egyik kezének tenyerét 3 cm-rel feljebb annál a pontjánál, ahol a legalsó bordák a mellcsonttal találkoznak. Tegye másik tenyerét az első kézfejére és kapcsolja össze ujjait.

2 Egyenes karral gyakoroljon nyomást függőlegesen a mellkasra, 4-5 cm-rel lenyomva azt. Szüntesse meg a nyomást, majd ismétlje, percenkénti 80 nyomásgyakorisággal.

Váltakozva végezze a szívmaszsázst a mesterséges lélegeztetéssel: 15 mellkasnyomás után adjon két mesterséges lélegeztetést. Folytassa ezt addig, amíg a segítség meg nem éri.

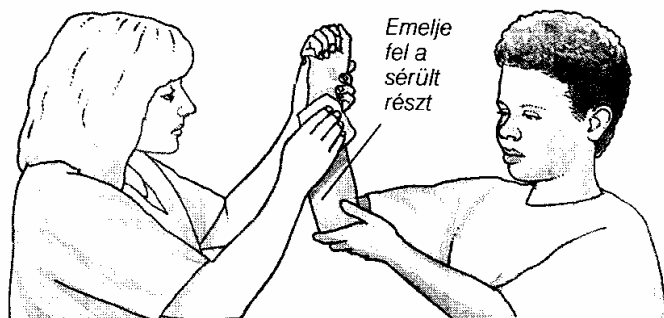

VÉRZÉS

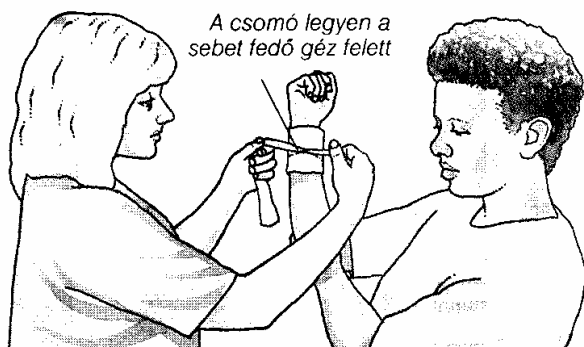

1 Tegye szabaddá a sebet a ruházat eltávolításával, és gyakoroljon határozott nyomást a sebre ujjával vagy kézfejével, ha lehet, steril gézen keresztül.

NE alkalmazzon körkörös érleszorítást!

2 A sebet továbbra is nyomva, emelje fel és tartsa meg a sérült testrészt.

3 Kötözze a steril gézt szorosan a sebre, de ne annyira, hogy a végtag vérellátását megszüntesse.

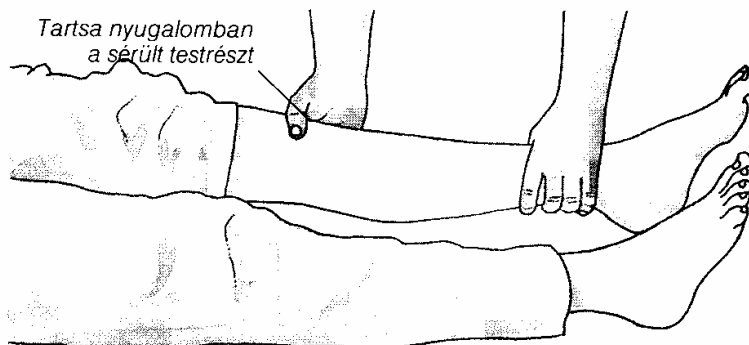
4 Kérjen megfelelő segítséget. Ha a vérzés súlyos, hívja a mentőket, fektesse le a a sérültet egy takaróra, lábait emelje meg, támassza alá és a sérült testrészt tartsa továbbra is megemelt állapotban.

Ha a vér átüt a kötésen, tegyen újabb kötést a régre.

CSONTTÖRÉS

1 Mondja a sérültnek, hogy maradjon mozdulatlanul. Fogja meg, és tartsa a sérült testrészt kezeivel.

NE mozgassa a sérültet indokolatlanul.

2 Ha van seb, állítsa el a vérzést egy, a sebre nyomott tiszta gézlap segítségével. Párnázza ki a seb környékét, és kötéssel rögzítse a gézlapot és a kipárnázást.

3 Lábszártörés esetén kötözze a két lábat össze a térdknél és a bokánál, majd a sérülés alatt és felett. Kartörésnél alkalmazzon karfelkötést, és ha szükséges, kötözze a kart a testhez, elkerülve a törés feletti átkötést.

A csomó legyen az ép oldalon

4 Értesítse a mentőket. Emelje meg és támassza alá a sérült testrészt, ha lehet. Ellenőrizze a kéz vagy láb vérkeringését 10 percenként.

NE adjon semmit a sérültnek száján át!

ÉGÉSEK

Távolítsa el a sérülteket a veszély közeléből anélkül, hogy saját magát veszélyeztethé

TÜZEK

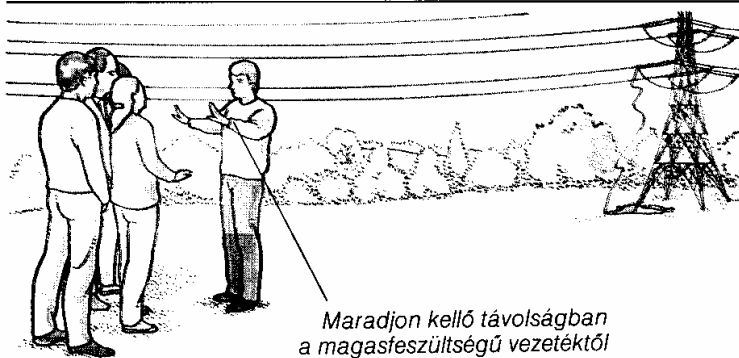
- Azonnal hívja a tűzoltókat.
- Távolítsa el az áldozatokat a veszély közeléből, ha ezt biztonságosan megteheti.
- Ne lépjen be égő épületbe.
- Ne lépjen be füsttel vagy gázzal teli szobába.

Csavarja be a sérültet szorosan, hogy a tüzet elzárja a levegőtől

ÉGŐ RUHÁZAT

- Ne engedje a sérültet kirohanni a szabadba.
- Fektesse le az égő oldalával felfelé, és öntsön rá vizet bőszegen, vagy pedig csavarja be szorosan egy kabátba vagy szőnyegbe.

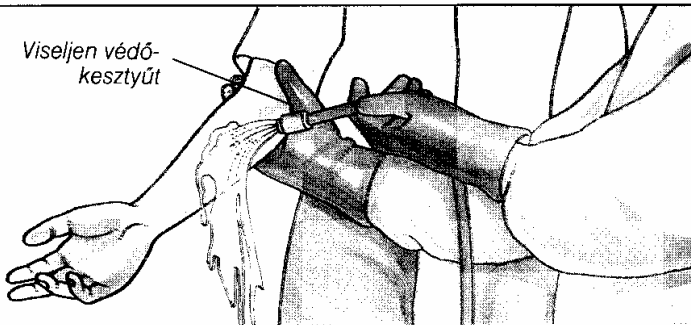
Maradjon kellő távolságban a magasfeszültségű vezetéktől

ELEKTROMOS SÉRÜLÉSEK

NE közelítsen, amíg:

- Nem kapcsolta ki a háztartási feszültséget.
- Nem közölték hivatalosan, hogy a magasfeszültségű áramot kikapcsolták és leszigetelték.

Viseljen védőkesztyűt

KÉMIAI ÉGÉSEK

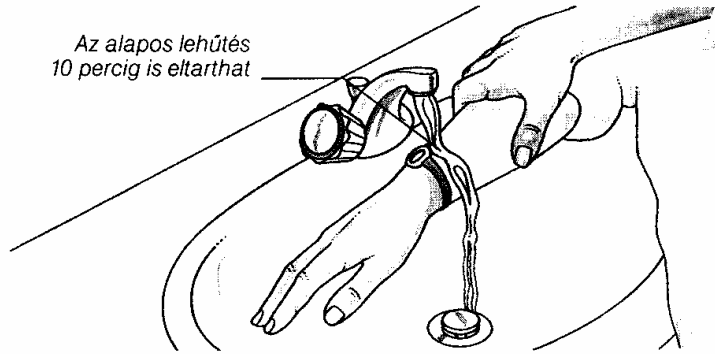
- Védekezzen a maró hatású vegyi anyagok ellen.
- Ügyeljen rá, hogy a szennyezett öblítővíz a sérült testrésztől biztonságosan elfelé folyjon.
- Gondoljon arra a veszélyre is, amit a mérgező gázok jelenthetnek.

ÉGÉSEK

1 Hűtse az égési sérülést hideg vízzel, amíg a fájdalom csillapodik.

NE késlekedjen az orvosi segítség kérésével, ha az égés súlyos.

Az alapos lehűtés 10 percig is eltarthat

2 Távolítsa el az égési sérülés környékéről a szorító dolgokat: a ruhát, övet, cipőt, karórát, gyűrűt és egyéb ékszereket.

NE távolítsa el a sebbe ragadt ruhát vagy egyéb tárgyakat.

Távolítsa el a szorító tárgyakat, mielőtt még az égési sérülés dagadni kezd

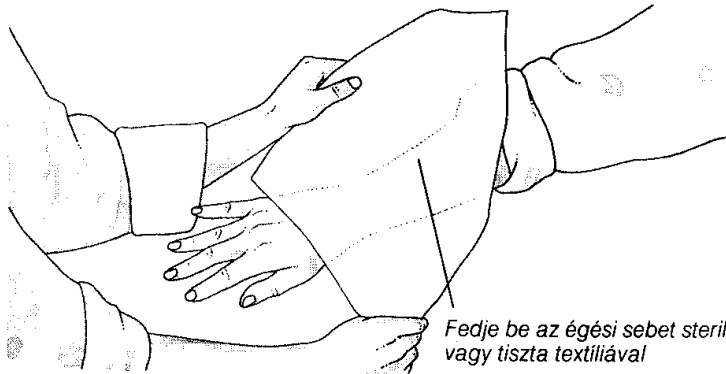

3 Fedje be az égési sérülést steril vagy tiszta textíliával.

NE tegyen a sebre port, kenőcsöt vagy más szert.

NE fakassza ki a hólyagokat!

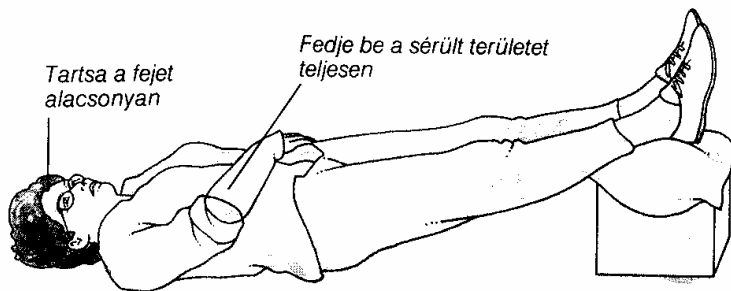
Fedje be az égési sebet steril vagy tiszta textíliával

4 Ha az égési sérülés nagy kiterjedésű, fektesse le a sérültet, és ha lehet, emelje meg és támassza alá a lábait. Ellenőrizze és jegyezze fel légzési és pulzusadatait 10 percnként, amíg az orvosi segítség megérkezik.

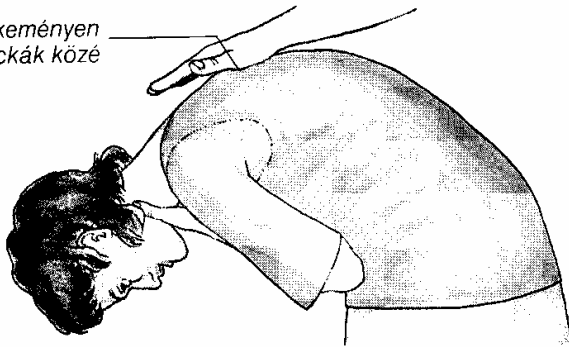
Tartsa a fejet alacsonyan

Fedje be a sérült területet teljesen

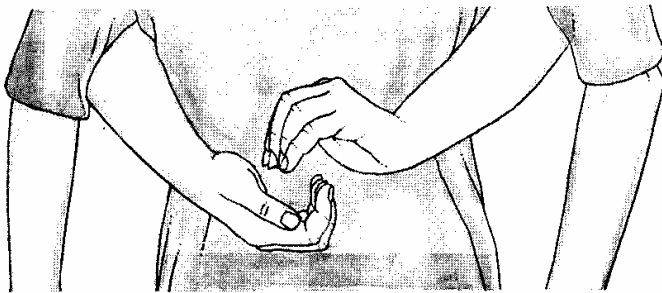

FULDOKLÁS

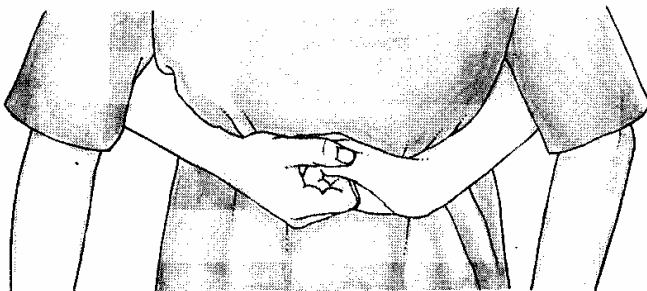
Üssön keményen
a lapockák közé

1 Mondja a sérültnek, hogy hajoljon előre, és üssön 5-ször keményen a tenyerével a lapockái közé.

2 Ha ez nem használ, a hasát lökje meg: álljon mögéje, és kezeit tegye a dereka köré úgy, hogy egyik tenyere lefelé, a másik felfelé legyen.

3 Kapcsolja össze kezeit, majd húzza azokat hirtelen befelé és felfelé, a sérült bordái alatt. Ismételje ezt meg négyszer.

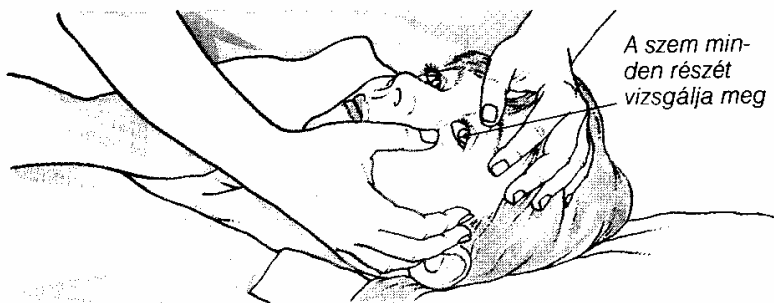
Váltakoztassa a
hátütögetést a hasi
lökéssel, amíg az
elzáró tárgy ki nem
lökődik

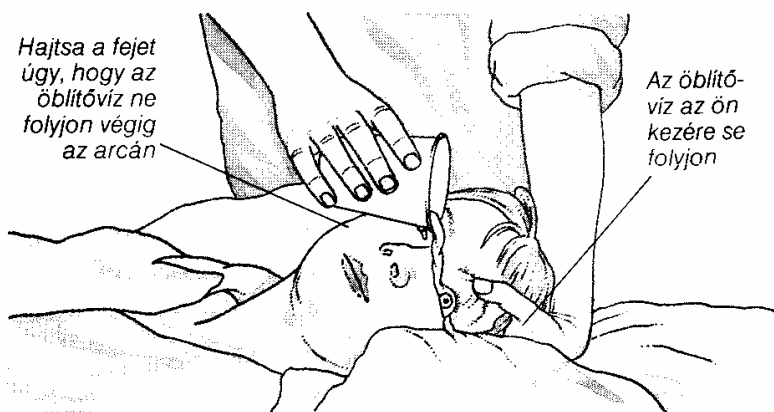
4 Ha ez sem löki ki a gégéből az idegen testet, folytassa tovább a próbálkozást, felváltva ütve a hátát 5-ször és 5 hasi lökést adva.

HA az áldozat elveszti az eszméletét, és még mindig képtelen lélegezni, értesítse a mentőket, és kezdje el az újraélesztést.

SZEMSÉRÜLÉS

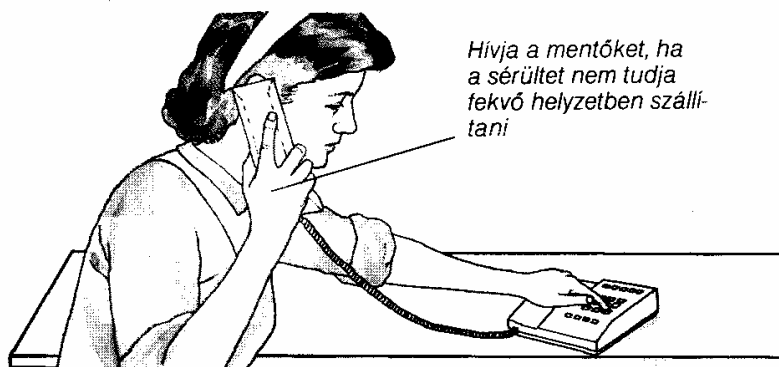
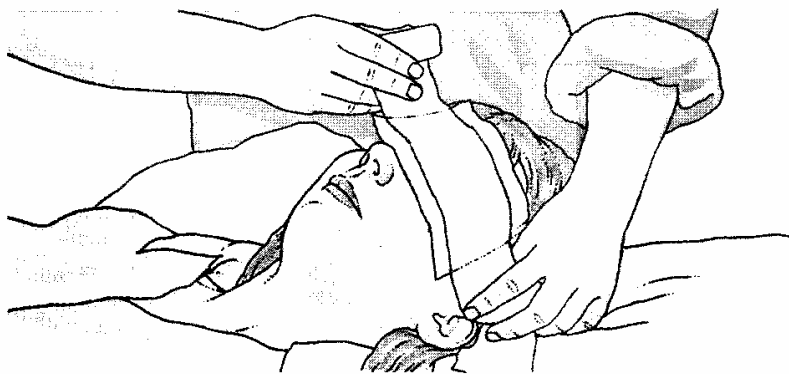

1 Fektesse a sérültet hanyatt és támassza meg a fejét, hogy mozdulatlanul maradjon, amennyire lehetséges. Vizsgálja meg a sérült szemét.

2 Öblítse ki a szemet, hogy eltávolítsa a vegyszert vagy az idegen testet.

NE öblítse a szemet, ha azon seb van, vagy idegen test állt bele, vagy ráragadt a szemgolyóra.

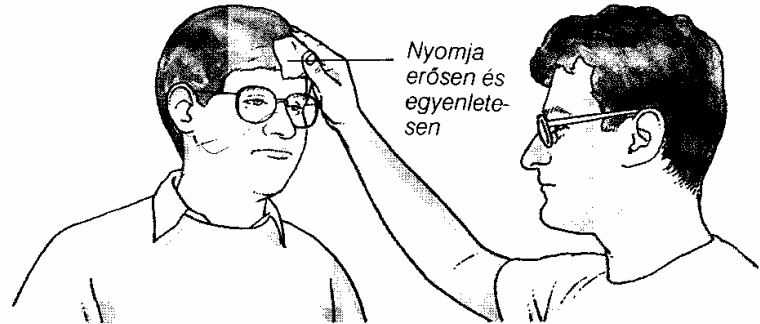

4 Juttassa a sérültet a kórházba.

FEJSÉRÜLÉS

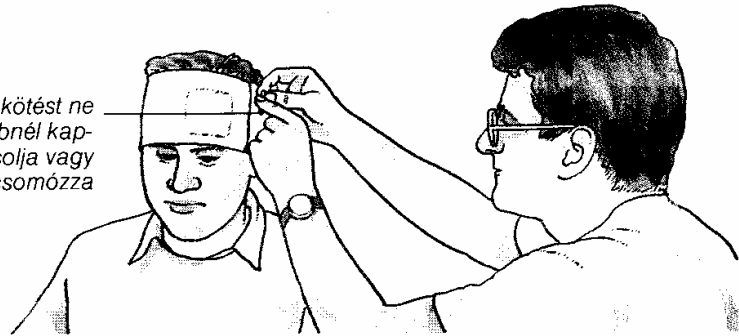
1 Ha a sérülés a fejtetőn van, tegye helyre a levált bőrdarabokat, és egy tiszta gézlapon keresztül fejtse ki erős, egyenletes nyomást a sebre.

NE érintse a sebet ujjával.

2 Ha a vérzés eláll, rögzítse a sebet fedő gézt kötéssel.

A kötést ne a sebnél kapcsolja vagy csomózza

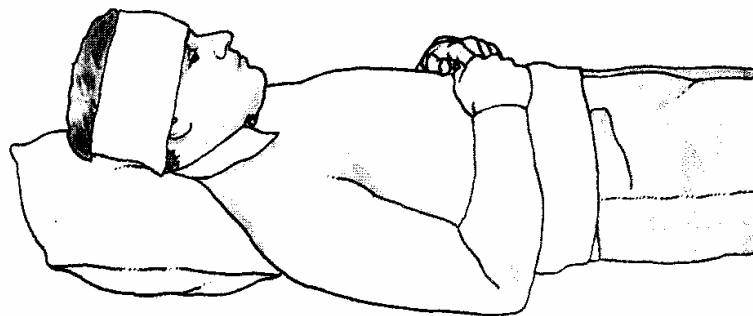

3 Ellenőrizze a sérült reakcióképességét, egyszerű és közvetlen kérdéseket téve fel neki. Ha tudata több mint 3 percig kihagy, hívja a mentőket. Jegyezze fel a légzési és a pulzusadatait, valamint a reakcióképességét 10 percenként.

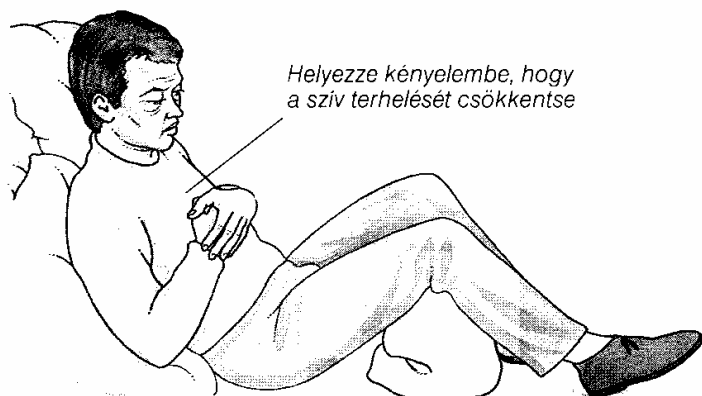
Értelmesen válaszol egyszerű kérdésekre?

4 Fektesse le a sérültet, vállait és fejét megemelve és alátámasztva. Ebben a helyzetben juttassa kórházba. Ha elvesztené eszméletét, tegye oldalfekvő (mentési) testhelyzetbe és hívja a mentőket.

SZÍVROHAM

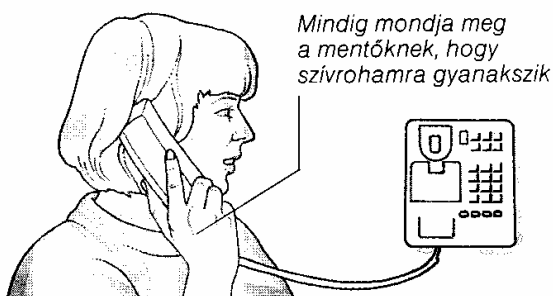
Helyezze kényelembé, hogy a szív terhelését csökkentse

1 Helyezze az áldozatot kényelembé. Általában a legjobb a félig ülő helyzet, amelyben a térdék megemelt és alátámasztott helyzetben vannak.

Víz nélkül kell az aszpirint elrágnia

2 Adjon neki egy aszpirint, és kérje, rágja el lassan.

Mindig mondja meg a mentőknek, hogy szívrohamra gyanakszik

3 Hívja fel a mentőket, és mondja meg, hogy szívrohamra gyanakszik. Ha az áldozat kéri saját orvosát, hívja azt is.

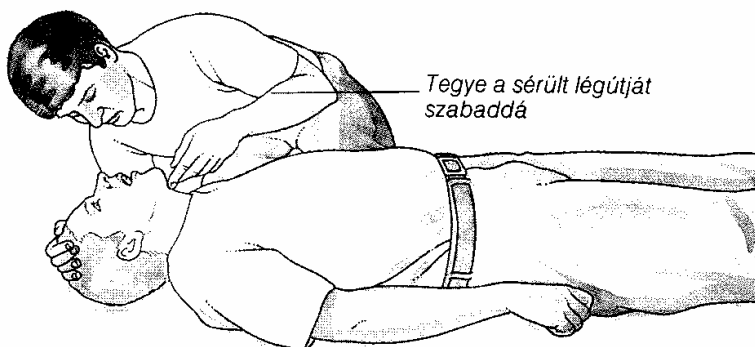
Ellenőrizze a pulzusát, és jegyezze fel a percenkénti szívverések számát

4 Nyugtassa meg a beteget, és állandóan figyelje légzését és pulzusát, míg a segítség megérkezik.

LENYELT MÉRGEK

1 Ellenőrizze, nincs-e hányadék vagy idegen anyag az áldozat szájában, és képes-e lélegezni.

NE próbálja hánytatni!

2 Nézze meg, nincsenek-e kémiai égés nyomai az áldozat szájában vagy a szája körül. Ha lát ilyet, adjon hideg vizet vagy tejet, hogy azt iszogassa.

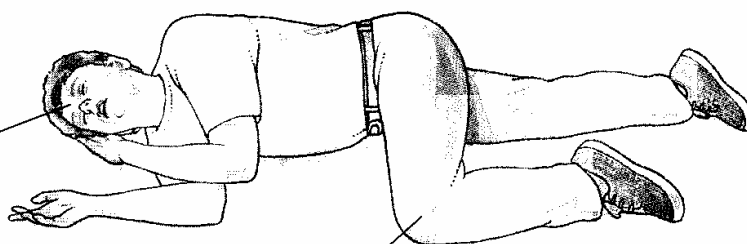

3 Hívjon orvost, vagy hívja a mentőket. Próbálja meg azonosítani, mit nyelt le az áldozat, és mondja meg ezt az orvosnak vagy a mentőknek.

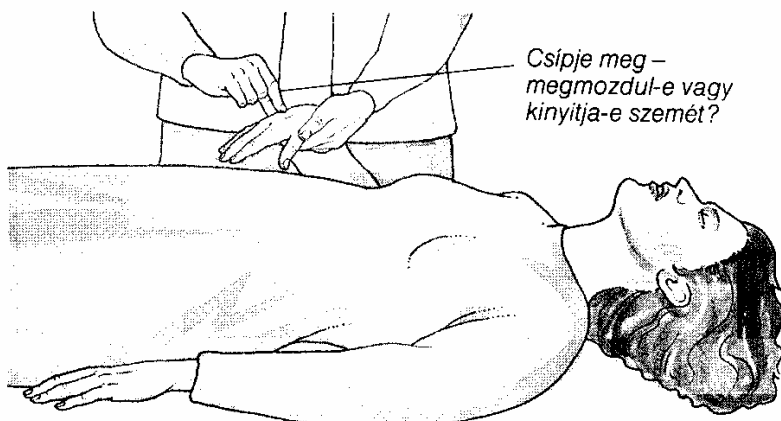

4 Ha az áldozat eszméletét veszti, tegye őt oldalfekvő (mentési) testhelyzetbe.

A hátrahajtott fejet a kéz tartsa

ESZMÉLETLENSÉG

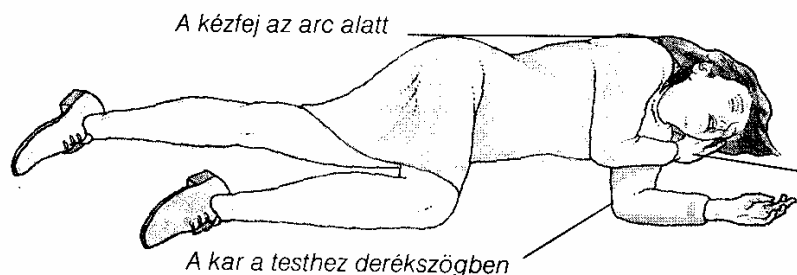

1 Emelje meg a sérült állát és hajtsa hátra a fejét, hogy megnyíljon a légút. Ellenőrizze, lélegzik-e és van-e pulzusa. Vizsgálja az ingerekre adott reakcióját. Hangosan, a füléhez közel hajolva beszéljen, kézfejét csípje meg. Írja le tapasztalatait.

2 Gondosan és alaposan vizsgálja meg az áldozatot, és lássa el a súlyos sérüléseit. Próbálja megállapítani az eszméletvesztés okát.

NE mozgassa a sérültet, ha nem szükséges.

3 Fektesse az áldozatot oldalfekvő (mentési) testhelyzetbe.

4 Ha a beteg nem nyeri vissza eszméletét, hívja ki a mentőket. Jegyezze fel légzési és pulzusadatait 10 percenként. Maradjon az áldozattal, amíg a segítség meg nem érkezik. Adja át feljegyzéseit.